

Verdere integratie EU begint thuis

De vragen of er nu verder bezuinigd moet worden en of Europese integratie moet versnellen zijn de verkeerde. Waar het in de Europese Unie over zou moeten gaan, is of lidstaten wel sterk genoeg zijn om deel uit te maken van de eurozone, meent Adriaan Schout, hoofd van het European Studiesprogramma van Instituut Clingendael.

Op dit moment woeden twee verkeerde discussies over de EU en in beide discussies spelen economen de boven-toon. De eerste discussie gaat over bezuinigen. Aan de ene kant staan economen die zeggen dat het begrotingstekort onder andere in Nederland onder de drie procent moet blijven. Daartegenover staan mensen als Ewald Engelen die vinden dat de Europese drieprocentnorm aanzet tot het kapotbezuinigen van economieën. Of we wel of niet bezuinigen, het maakt niet uit als landen in de EU niet in staat zijn om goed beleid te voeren. De kern van groei ligt niet in meer of minder uitgeven, maar in goed beleid.

De tweede discussie gaat over het versterken van de EU. Veel economen vinden dat de euro halfslachtig is opgetuigd. Met de invoering van de euro werd verzwegen dat een economische unie ook nodig was. Economen pleiten voor een politieke unie met een Europese centrale bank met meer verantwoordelijkheden dan de huidige, met EU-obligaties om rentetarieven voor probleemlanden te verlagen en met solidariteitsmechanismes om werkloosheid elders op te vangen. Veel economen pleiten voor meer groei-initiatieven en financiële overdrachten.

Dit betekent de vorming van een Europese staat met de Europese Commissie als een Europese regering, Europese belastingen, een groter EU-budget en een sterkere rol voor het Europees Parlement. Veel economen willen in feite een politieke unie.

Ook hier geldt dat de verkeerde discussie wordt gevoerd. De huidige economische crisis en de eurocrisis komen niet door gebrek aan Europese centralisatie maar door zwakke lidstaten. Het doordrukken van 'verdiepte integratie' krijgt daarmee perverse trekken. De eurocrisis is ontstaan op nationaal niveau en dat is dan ook de bestuurslaag waar oplossingen moeten worden gevonden.

Banktoezicht faalde in alle landen, nationale statistieken bleken onbetrouwbaar, nationale politieke partijen in nogal wat lidstaten zijn corrupt, en regionale overheden zijn nauw verweven met de vastgoedsector. Het belang van het nationale niveau wordt onderstreept door het feit dat de nationale bevolkingen niet enthousiast zijn over federalisering op Europees niveau. Desalniettemin wordt verdiepte integratie op EU-niveau gezocht.

Nationale instellingen bepalen de staat van de economie en veel van deze instellingen zijn ineffectief. Het is onmogelijk de euro te laten functioneren met gedeeltelijk falende staten. Evenzo gaat Italië niet beter functioneren door minder te bezuinigen. Politici moeten doen wat ze het meest verafschuwen: het accepteren van een onafhankelijke Europese contro-

Politici moeten doen wat ze het meest verafschuwen

le (in welke vorm dan ook) van hun nationale bestuursapparaten. Dit betekent een controle op de onafhankelijkheid en de kwaliteit van nationale statistische systemen, nationale autoriteiten voor budgetcontroles en economisch beleid, dereguleringsautoriteiten, belastinginningssystemen et cetera.

Deze inspectie is ook nodig om onder andere de kwaliteit van sociaal-economische overleggen te waarborgen, om de omvang en kwaliteit van regionale overheden te toetsen, om politieke partijen betrouwbaar te houden, om overheden transparant te maken, en om de functionaliteit van het arbeidsmarktbeleid en onderwijsystemen te borgen. Het centraliseren van besluitvorming in reactie op problemen die op nationaal niveau ontstaan en aangepakt kunnen

worden, staat haaks op het subsidiariteitsbeginsel zoals vastgelegd in de Europese verdragen.

De voedselcrisis in de jaren negentig werd niet opgelost met een 'voedselunie' maar door het opzetten van nationale voedselautoriteiten die onderdeel vormen van Europese netwerken met regels, wetgeving en onafhankelijk toezicht. Ook het mededingingsbeleid in de EU is gebaseerd op onafhankelijke nationale autoriteiten die georganiseerd zijn in EU verband.

Als lidstaten geen vertrouwen hebben in elkaars bestuursapparaten, zijn stappen richting verdiepte integratie onmogelijk. Daarnaast geldt dat centralisatie minder noodzakelijk is wanneer lidstaten beschikken over effectieve nationale instellingen. Met andere woorden, centralisatie is gedoemd te mislukken als nationale overheden zwak zijn.

Met zwakke lidstaten zal de Europese Commissie altijd lidstaten moeten aanspreken op verkeerd beleid. Zwakke lidstaten zullen hiermee automatisch een afkeer krijgen van de EU en 'Brussel' zal zodoende de neiging houden dan maar taken over te nemen.

Belangrijker dan wel of niet bezuinigen of plannen voor verdere integratie is dat lidstaten een zelfreïngend vermogen ontwikkelen. Deze nadruk op nationale instellingen is tevens nodig om de impasse in het sociaal beleid te doorbreken.

Een groeiagenda is mede tegengehouden door het gebrek aan vertrouwen in nationale instellingen. Lidstaten met een triple-A-status vrezten voor de vermindering van hervormingsprikkelers elders in de Europese Unie. Echter, zonder sociale agenda kan de eurozone uiteen vallen door de consequenties van collectieve bezuiniging.

Groei moet niet gestoeld zijn op meer geld (wat er niet is), maar op gedegen nationaal beleid en duurzame nationale instituties.